

Nr 142

Utlåtande i anledning av motioner, väckta i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag till riksstat för budgetåret 1960/61 m. m.

(4:e avd.)

I anslutning till Kungl. Maj:ts i propositionen nr 1 (bilaga 1) framlagda förslag till inkomstberäkning för budgetåret 1960/61 har i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 358) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 509) hemställts, att riksdagen måtte i specifikationen av inkomsterna å driftbudgeten, B. Inkomster av statens kapitalfonder, uppföra inkomster enligt följande:

I. Statens affärsverksfonder:

	Kr.
1. Postverket, bevilling	15 000 000
5. Domänverket	40 000 000

VII. Fonden för statens aktier 125 000 000
samt vid fastställande av riksstaten för budgetåret 1960/61 beakta vad i motionerna yrkats.

Vidare har i anslutning till Kungl. Maj:ts i propositionen nr 150 framlagda förslag angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1960/61 m. m. följande — till behandling av statsutskottet hänvisade motioner — väckts, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 678) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 839), i vilka hemställts att riksdagen måtte — i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 150 — vid bifall till motionärernas tidigare framförda yrkanden om omsättningsskattens slopande och under anslutning till det av dem angivna budgetalternativet i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till höstsessionen om de besparingar, subventionsminskningar och andra budgetförstärkande åtgärder, som i motionerna angivits;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 680) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 841) i vilka hemställts att riksdagen måtte upptaga inkomsterna från statens affärsfonder med följande belopp:

	Kr.
Postverket, bevilning	10 000 000
Televerket	95 000 000
Statens vattenfallsverk	220 000 000
Domänverket	40 000 000;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* (I: 686) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.* (II: 843), i vilka, såvitt nu är i fråga, yrkats att riksdagen måtte upptaga inkomsterna å driftbudgeten för budgetåret 1960/61 med utgångspunkt från Kungl. Maj:ts förslag och med de ändringar som framgår av till motionerna fogad bilaga;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 682) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 844), i vilka hemställts att riksdagen måtte

I. efter beslut om avskaffande av den allmänna varuskatten enligt av motionärerna tidigare framfört förslag i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla:

a) om framläggande av förslag till höstriksdagen angående besparingar i den statliga verksamheten på grundval av det alternativ motionärerna angivit;

b) om åtgärder till sådan återhållsamhet vid användande av å riksstaten uppförda anslag och förbrukning av behållningar på reservationsanslag, att för budgetåret 1960/61 medelsförbrukningen i förhållande till riksstaten kan minskas med minst 100 milj. kronor i enlighet med vad som anförts i motionerna,

II. till grund för långsiktplaneringen av statsbudgeten uttala, att vid den samma en sådan avvägning måtte åstadkommas i fråga om de framtida utgiftsbehoven, att utrymme samtidigt kan skapas för skattesänkningar i enlighet med vad som anförts i motionerna;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 683) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 845), i vilka hemställts att riksdagen måtte i specifikationen av inkomsterna å driftbudgeten B Inkomster av statens kapitalfonder uppföra inkomstiteln Postverket, bevilning, med 9 000 000;

dels ock två likalydande motioner väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 684) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 847), i vilka hemställts att riksdagen måtte i förenämnda specifikation av inkomsterna uppföra inkomster enligt följande:

I. Statens affärsverksfonder:	Kr.
2. Televerket	93 000 000
3. Statens vattenfallsverk	193 000 000
4. Domänverket	40 000 000

samt beakta vad i motiveringen i motionerna I: 682 och II: 844 anförts beträffande de affärsdrivande verken.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden torde få hänvisas till motionerna II: 509, II: 839, II: 841, II: 843, II: 844, II: 845 och II: 847.

Utskottet. I förevarande motioner har — under hänvisning bl. a. till tidigare under innevarande riksdag framförda förslag och yrkanden — av respektive motionärer framlagts alternativ till Kungl. Maj:ts budgetförslag för nästa budgetår. Samtidigt har framlagts förslag till åtgärder i syfte att för budgetåret 1960/61 begränsa statens utgiftsåtaganden och lånebehov.

Utskottet vill i anledning härav erinra om att beträffande samtliga de av Kungl. Maj:t för nästa budgetår äskade anslagen och beräknade inkomsterna beslut numera fattats av riksdagen eller förslag framlagts av vederbörande utskott. I vad motionärernas förslag avser en ändring — i en eller annan form — i sålunda redan fattade beslut kan utskottet följaktligen icke biträda motionärernas yrkanden. Ej heller i övrigt finner sig utskottet för sin del kunna tillstyrka bifall till desamma och avstyrker således bifall till motionerna i fråga.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

I. att motionerna I: 358 och II: 509, I: 682 och II: 844, I: 683 och II: 845 samt I: 684 och II: 847 icke må av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 678 och II: 839 samt I: 680 och II: 841 icke må av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 686 och II: 843, såvitt nu är i fråga, icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 20 maj 1960

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 138.

Reservationer

1) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Svensson* i Stenkyrka och *Hansson* i Skegrie, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 358 och II: 509, I: 682 och II: 844, I: 683 och II: 845 samt I: 684 och II: 847, beträffande de båda förstnämnda motionerna i de delar i vilka sedermera inte yrkats ändringar, samt att därför

dels det stycke i utskottets yttrande, som börjar med »Utskottet vill» och slutar med »motionerna i fråga», bort ersättas med text av följande lydelse:

»I förevarande motioner har åtgärder föreslagits i syfte att uppnå erforderlig förstärkning av statsbudgeten vid beslut om avskaffande av den allmänna varuskatten från utgången av år 1960.

Utskottet, som ansluter sig till detta syfte, anser att det besparingsalternativ, som framförts i motionerna I: 682 och II: 844, bör garantera en sund utveckling av statsfinanserna och tillstyrker sålunda, att riksdagen efter beslut om avskaffande av den allmänna varuskatten i enlighet med vad som förordats i motionerna i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om framläggande av förslag till höstriksdagen angående besparingar i den statliga verksamheten på grundval av det i de nämnda motionerna angivna alternativet. Utskottet tillstyrker också motionärernas yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t om åtgärder till sådan återhållsamhet vid användandet av å riksstaten uppförda anslag och förbrukning av behållningar på reservationsanslag, att medelsförbrukningen 1960/61 i förhållande till riksstaten kan minskas med minst 100 milj. kronor.

I motionerna I: 684 och II: 847 samt I: 683 och II: 845 har yrkats, att statens inkomster från postverket, televerket, vattenfallsverket och domänverket skall beräknas till högre belopp än Kungl. Maj:t föreslagit. Motionärerna föreslår, att inkomsterna från postverket skall upptagas till 9 000 000 kronor, från televerket till 93 000 000 kronor, från statens vattenfallsverk till 193 000 000 kronor och från domänverket till 40 000 000 kronor. Utskottet tillstyrker detta.

Likaså anser utskottet, att vinstuttaget från LKAB i enlighet med vad som föreslagits i motionerna I: 358 och II: 509 kan ökas med 60 milj. kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Utskottet tillstyrker alltså, att inkomsterna från Fonden för statens aktier upptages till 125 000 000 kronor.

Den budgetpolitik, som utskottet i det föregående förordat, bör möjliggöra att efter avskaffande av den allmänna varuskatten en god budgetbalans kan upprätthållas. Utskottet vill emellertid understryka angelägenheten av att strävandena inriktas på uppnående av ytterligare besparingar i den statliga verksamheten och på återhållsamhet i fråga om nya statsutgifter. I detta sammanhang måste den kommande långsiktsplaneringen av statsbudgeten tillmätas stor betydelse. Utskottet delar den i motionerna I: 682 och II: 844 framförda uppfattningen, att vid långsiktsplaneringen en sådan avvägning måste åstadkommas i fråga om de framtida utgiftsbehoven, att utrymme samtidigt kan skapas för skattesänkningar. Utskottet tillstyrker sålunda, att riksdagen uttalar angelägenheten härav i enlighet med vad som föreslagits i motionerna.

Övriga i sammanhanget förevarande motionsyrkanden bör enligt utskottets mening icke föranleda någon riksdagens åtgärd.»

dels ock utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. att riksdagen må i anledning av motionerna I: 358 och II: 509 samt med bifall till motionerna I: 682 och II: 844, I: 683 och II: 845 samt I: 684 och II: 847,

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad utskottet anfört beträffande framläggande av förslag till höstriksdagen angående besparingar i den statliga verksamheten samt åtgärder till återhållsamhet vid användande av å riksstaten uppförda anslag och förbrukning av behållningar på reservationsanslag;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att vid långsiktspeneringen av statsbudgeten sådan avvägning må åstadkommas, att utrymme kan skapas för skattesänkningar i enlighet med vad utskottet anfört;

c) besluta, att i specifikation av inkomsterna å driftbudgeten under statens affärsverksfonder må uppföras inkomster i enlighet med vad utskottet angivit;

d) besluta, att i specifikation av inkomsterna å driftbudgeten under fonden för statens aktier må uppföras inkomster i enlighet med vad utskottet angivit;»

2) av herrar *Anders Johansson, Edström, Källqvist, Malmborg*, fröken *Elmén* och herr *Nihlfors*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 678 och II: 839 samt I: 680 och II: 841 och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande, som börjar med »Utskottet vill» och slutar med »motionerna i fråga», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Beträffande utformningen av budgetpolitiken ansluter sig utskottet till den uppfattning som redovisats i motionerna I: 678 och II: 839. I likhet med vad som anförts i dessa motioner anser utskottet det angeläget att den statliga budgetpolitiken genom besparingar och andra budgetförstärkande åtgärder utformas så, att utrymme beredes för den allmänna omsättningsskattens avskaffande. Erfarenheten visar att höga skatteinkomster leder till en press uppåt på statens utgifter. En snävare inkomstram befrämjar återhållsamhet i fråga om utgiftskraven och befordrar en sparsammare hushållning även från de offentliga myndigheternas sida. Härigenom uppnås en lägre offentlig utgiftskvot än vad eljest skulle bli fallet och minskas de risker för inflationstryck och lägre framstegstakt i ekonomien, som är förbundna med alltför höga offentliga utgifter. Enligt utskottets uppfattning underskattar Kungl. Maj:t dessa risker i sin allmänna uppläggning av den statliga budgetpolitiken. Icke minst på längre sikt har en budgetpolitik av i förevarande motioner angiven utformning och målsättning enligt utskottets uppfattning gynnsammare verkningar för såväl den enskilde som för samhälls-ekonomien i dess helhet än vad den av Kungl. Maj:t hävdade politiken kan väntas leda till. I motionerna redovisas de budgetpolitiska åtgärder, vilka enligt motionärernas förslag bör vidtagas för att möjliggöra omsättningsskattens avskaffande vid det kommande årsskiftet med bibehållen god balans i statsbudgeten. Utskottet finner de föreslagna åtgärderna väl avvägda och yrkar bifall till motionärernas förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t med

anhållan om förslag till höstsessionen om de besparingar, subventionsminskningar och andra budgetförstärkande åtgärder, som angivits i motionerna.

Vad gäller beräkningen av den vinst som de statliga affärsverken bör kunna väntas inleverera till statsverket nästa budgetår, ansluter sig utskottet likaledes till de synpunkter och förslag som framförts av samma motionärer. Möjligheterna att genom ökad rationalisering reducera den genom de ökade lönekostnaderna uppkommande kostnadsbelastningen synes utskottet underskattade av Kungl. Maj:t. Utskottet har därvid särskilt fäst vikt vid att statsverket bör erhålla skälig avkastning på det i affärsverken investerade kapitalet. Härvid bortses från statens järnvägar, där speciella konkurrensförhållanden är för handen. Utskottet anser således, att vinstleveransen från affärsverken bör med beaktande av de i motionerna anförda synpunkterna upptagas med de i motionerna angivna beloppen. Härmed har utskottet även besvarat de likalydande motionerna I: 680 och II: 841 i vilka ävenledes affärsverkens vinstavkastning behandlats. Vad gäller beräkningen av avkastningen från fonden för statens aktier ansluter sig utskottet till Kungl. Maj:ts beräkning. Utskottet har då särskilt uppmärksammat att en väsentlig uppräknings skett av de till statsverket utdelade vinstmedlen i jämförelse med vad som upptogs i riksstaten för innevarande budgetår.»

dels ock utskottets hemställan under II. bort ha följande lydelse:

»II. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 678 och II: 839 samt I: 680 och II: 841,

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till höstsessionen om de besparingar, subventionsminskningar och andra budgetförstärkande åtgärder, som i dessa motioner angivits i syfte att bereda utrymme för den allmänna varus kattens avskaffande från 1 januari 1961;

b) upptaga inkomsterna från statens affärsverksfonder under budgetåret 1960/61 enligt följande:

	Kr.
Postverket, <i>bevillning</i>	10 000 000
Televerket	95 000 000
Statens vattenfallsverk	220 000 000
Domänverket	40 000 000»;

3) av suppleanterna herrar *Virgin, Skoglund* i Doverstorp, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 686 och II: 843, såvitt nu är i fråga, samt att därför

dels det stycke i utskottets yttrande, som börjar med »Utskottet vill» och slutar med »motionerna i fråga», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet, som fäster avgörande vikt vid att balans uppnås mellan statens löpande utgifter och inkomster vid en väsentligt lägre skattenivå än för närvarande samt vid att förutsättningar skapas för framtida skattesänkningar och för en sådan begränsning av det statliga lånebehovet att dettas omfatt-

ning ej äventyrar penningvärde och sysselsättning, biträder de förslag i dessa syften som framförts i motionerna I: 686 och II: 843. Såvitt utskottet kan bedöma är det i motionerna framlagda budgetalternativet reellt underbyggt.

Utskottet finner ej den omständigheten att beslut numera fattats om praktiskt taget alla de anslag som sammanfattas i förslaget till riksstat vara något hinder för de verkliga utgifternas anpassning till de inkomster som efter skattesänkning kan påräknas. Enligt utskottets mening innefattar fastställandet av en riksstat just ett tillfälle för riksdagen att kräva en sådan anpassning.»

dels ock utskottets hemställan under III. bort ha följande lydelse:

»III. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 686 och II: 843, såvitt nu är i fråga,

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att en statsfinansiell politik bort och bör föras som ger grund för omsättningsskattens avskaffande från den 1 januari 1961, för skattefritt sparande enligt därom framställda förslag från den 1 januari 1961 och för en reform och sänkning av den direkta beskattningen från den 1 januari 1962 enligt därom framställda särskilda förslag;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av motionerna i övrigt anfört.»